

נהלים מומלצים לצוות ולחניכי המכינות הקדם צבאיות

הערות מקדימות:

1. נהלים אלו אינם מחליפים הוראות כל חוק ודין אלא באים להוסיף עליהן.
2. נהלים אלו מהווים הצעה והמלצה ואין להם תוקף מחייב.
3. כל מכינה צריכה לנהל את ענייניה ולקבל את החלטותיה לאחר ששקלה והתייעצה עם הגורמים המקצועיים המוסמכים והפעילה שיקול דעת בהתאם לתנאים הספציפיים שבהם היא פועלת.

פרק א. המלצות על התנהגויות מוסכמות ועל התנהגויות לא מוסכמות - כללי:

1. המכינה תפעל ותוודא כי משתתף ואיש צוות לא יסבול הפליה או אמירות על רקע עדתי, דתי, גזעי, מגדרי, העדפה מינית וכדו'.
2. בחזרים ובמרחב הציבורי אסורה תליית חומרי פרסום או צילומים שבהם פורנוגרפיה או הסתה לאלימות או גזענות וכדו'.
3. ככלל, לחניכים אסור לעשות שימוש ברכב פרטי בפעילות המכינה במהלך השעות השוטפות במכינה במקרים נדירים של הכרח מטעמי חירום יאשר ראש/ת המכינה שימוש ואופן השימוש.
4. אין להקליט שיעורים ללא הודעה מראש וללא הסכמת המרצה.
5. אין להפיץ (לכל מטרה שהיא) תכנים משיעורי ופעילויות המכינה ללא אישור הצוות.
6. יש לקבוע וליידע כי זכותו וסמכותו של הצוות, בנוהל מסודר - הכולל חובת מתן זכות טיעון ושימוע למשתתף - לנקוט סנקציות כלפיו עד וכולל הרחקה זמנית או קבועה מהמכינה (וראו פירוט בעניין ההרחקה בהמשך). בכל מקרה של הרחקה זמנית יש ומומלץ להודיע להורים ולוודא כי הם יודעים שהחניך מורחק מהמכינה לתקופה.
7. יש למנות אדם שאינו חלק מצוות הדרכה או הניהול הקבוע במכינה וכן שאינו ראש המכינה, בצירוף שמו והטלפון שלו שלו ושגילו 30 ומעלה שיהווה כתובת מוסכמת נגישה וידועה למשתתפים, להבאת תלונות בנושאים הקשורים להתנהגויות אסורות ו/או לא נורמטיביות של משתתפים ואנשי צוות במכינה (כולל: הטרדות ופגיעות מיניות, אלימות, שימוש בסמים וכדו'). (למיטב ידיעתנו זוהי חובה ע"פ חוק לא רק המלצה). רצוי לקבוע 2 אנשים: איש ואישה.
8. אנשי צוות (בנים) יביאו תעודות יושר על רקע מיני. (למיטב ידיעתנו זוהי חובה ע"פ חוק לא רק המלצה).

פרק ב: המלצות להתנהגות בעניין שליטה במיקום החניכים ויציאה מהמכינה

9. יש לקבוע נהלים מחייבים בעבודת הצוות שעל פיהם ידע ראש/ת המכינה או מנהל/ת השלוחה או איש/אשת צוות שנקבע איפה נמצא כל חניך (במכינה/ בבית/במקום אחר ואם הוא לא במכינה מאיזו סיבה. אפשר להיעזר בחניכים אך האחריות צריכה להיות כאמור).
10. חניך/ה לא יעזוב את המכינה ללא יידוע של איש צוות רלבנטי. (אין מדובר בקבלת הסכמה אלא ביידוע).
11. יציאה מהמכינה תיעשה רק בתחבורה ציבורית או באמצעות הסעה שמגיעה למכינה או באמצעות טרמפ עם אדם מוכר שיוצא מהמכינה.
12. במקומות מבודדים תיאסר המתנת חניך/ה בודד/ה בתחנת האוטובוס, או הליכה לבד.

13. בפעילות בזמן מכינה מחוץ למכינה (עבודה קהילתית, כנסים וכו') נשמרים כל הכללים של ההתנהגות כאילו החניכים במכינה.

פרק ג: טיולים ופעילות שטח מחוץ למכינה

14. כל פעילות שטח שאינה צמודה למכינה מחייבת ביגוד מתאים, נעליים סגורות, כובע, ערכת עזרה ראשונה.
15. טיול באזור מרוחק מיישובים ומנגישות תעבורתית ו/או באזור עם סיכונים ייחודיים (גלישת צוקים וכו') ו/או הכוללת לינה בשטח מחייבת:
 - 15.1. רכב צמוד של המכינה למתן סיוע לוגיסטי, חילוץ ופינוי, ולפי תנאי השטח גם רכב 4*4.
 - 15.2. מומלץ ליידע ולקבל אישור על הפעילות ע"י הגורם הממונה באזור - רשות שמורות הטבע, קק"ל, משטרת ישראל, צה"ל (מאוד מסייע בקבלת עזרה במקרי צורך).
 - 15.3. לפי סוג הטיול, חובשת/מורשה ומוסמך/ת שיש לווה ביטוח מקצועי מתאים-בנגישות סבירה למטיילים.
 - 15.4. מספר החובשים יותאם לפעילות ולמספר המשתתפים (מספר המוקדים, שטח הפעילות, ימי הפעילות).
16. שחייה במקורות מים ולרבות ים תיכון, כנרת, או נחל עם מים גועשים הדורשים שחייה מחייבים מצילה מוסמך/ת. בשמורות טבע יש לפעול על פי הנחיות הדין.
17. בשטחי הקו הירוק שבהם יש מפגש מוגבר עם אוכלוסייה ערבית, או שהמרכיב הדומיננטי של התושבים ערבי (למעט בביקור מסודר אצל אוכלוסייה ערבית)- יש צורך במלווה עם נשק (אקדח) אחד לכל כל 50 איש או יותר לפי מאפייני הפעילות.
18. בשטחי יו"ש יש צורך בשני אקדחים או נשק ארוך לכל קבוצה של 50.
19. ספורט אתגרי- מחייב סעיף ביטוח מיוחד מאחר ואינו מכוסה בפוליסת ביטוח רגילה.
20. ניווט, טיולי הישרדות בזוגות/חוליות: אין לאפשר מצב של חניך/ה בודד/ת בשטח.
21. כל יציאה במסגרת חולייתית מחייבת תחקור מקדים ע"י איש צוות ואישור בטיחותי ע"י איש צוות, כולל מסלול, נת"בים, מו"ת למצבי פגיעה וצורך בפינוי וחילוץ, אמצעי קשר, נקודות ביקורת חובה, פעולה בהיעדר ממושך של קליטה סלולרית וכו'. בידי הצוות או החפ"ק יושאר מסמך כתב ובו פירוט הנ"ל בכתב לגבי כל חוליה.
22. ביציאה לפעילות יתבצע תדרוך ויודא של ידיעת החניכים לאן לחלץ נפגעים, היכן החובשת וכיצד להזעיק אותה ולגבי נת"בים אפשריים.
23. אין יציאה לפעילות ללא וידוא של הצוות עם התאמת תכולת המים הנישאת לפעילות ע"י החניכים.
24. כל פעילות מחוץ למכינה ובפרט פעילות שטח חייבת להיות מאושרת מראש ע"י איש צוות כשהאישור כולל מסלול, נת"בים, מו"ת למצבי פגיעה וצורך בפינוי וחילוץ, אמצעי קשר, נקודות ביקורת חובה, פעולה בהיעדר ממושך של קליטה סלולרית וכו'.
25. צוות המכינה צריך לוודא כי מבחינת תנאי מזג אוויר וביטחון אין מניעה לביצוע הפעילות, וכי בידי איש צוות מסמך כתוב המסכם את האישור לפי הנקודות הנ"ל.
26. בפעילות הכרוכה בתנועה בלילה, במיוחד בתנועת שטח, יתבצע וידוא מראש של כללי הזהירות המתחייבים, תיאום עם גורמים שכנים במקרה הצורך, וכן יש להצטייד בפנסים למקרה של מפגש עם רכבים.
27. הוראות הבטיחות בשמורות הטבע בנגים הלאומיים במתקני קק"ל וכדו' מחייבות את המכינה בזמן שהותה ופעילותה שם.

28. לינת שטח בלילה תהיה באופן שהלנים מסומנים ו/או אינם נמצאים במקום שיש אפשרות לרכב לנוע (לרבות טרקטורונים ואופנועים). במקום שמדובר בלינת שטח קבוצתית הכרח לוודא קיום שמירה של שני אנשים 24 שעות שמטרתה שמירה בטיחותית, וכן מפני גניבת ציוד או מעשים פליליים.
בפעילות המבוססת על חלוקה לחוליות יתבצע ויודא בדבר ידיעת כל החוליות על גבולות גזרה לבטיחות, מועדי בטיחות, דרכי הזעקת עזרה, וכן קביעת נקודות ביניים לפגישה לפחות פעם ביום עם החוליה.
29. יש להדגיש בתדריך יציאה לשטח, בפרט בחוליות, נושא שמירה על נהלי הדלקת אש בשטח בישול שימוש בכלבי גז וכד'.
30. אין לטייל או לבצע פעילות בשטחי אש ללא תיאום עם מתא"ם.
31. לינה בשטחי קק"ל מחייבת תיאום עם גורמי קק"ל.
32. יודגש כי בשמורות טבע מותר לנוע רק בשבילים מסומנים, בשעות הפתיחה, ולינה רק בחניוני לילה מאושרים.

פרק ד: המלצה לדרישות ביטוחיות ורפואיות מהמתקבל/ת למכינה ולטיפול בחניכים חולים ו/או פצועים תוך כדי המכינה

33. חניך/ה לא יתחיל או תתחיל את פעילותו/ה במכינה אלא לאחר שהציג/ה אישור רפואי, או אישור מסוייג עם פירוט הסייגים, וכן אישור שלו/ה ואישור הורים לגבי עברו/ה הרפואי והמשמעותי כולל שימוש בסמים. (יש לדרוש ולהדגיש כי יש הכרח בגילוי מלא לגבי עברו של החניך גם לעניין טיפולים במחלות נפש וקשיים נפשיים לרבות: הפרעות אכילה, ניסיונות אובדנות וכו').
34. יש להדגיש בימי ההורים ובטפסים המקדימים כי **הסתרת מידע כאמור - אינה עולה בקנה אחד עם קבלה למכינה או עם המשך שהות במכינה.**
35. על המכינה להגדיר מראש חניכים "בסיכון" בריאותי או נפשי לפי השאלונים או מידע שנצבר בשלב המיון למכינה, ולקבוע את איש הצוות האחראי להם ואופן הפיקוח על מניעת הסיכון או טיפול בהתממשותו.
36. **על הצוות לקבוע כללים לפינוי רפואי מיידי ודרכי הפינוי וכן לנסיעה הביתה עקב מצבים רפואיים כמפורט:**
- 36.1 יש לוודא קיומה של ערכת עזרה ראשונה מלאה במיקום ידוע לכל וחניך/ה אחראי/ת על שמירתה ושלמותה. מומלץ לבדוק אם יש חניכים בעלי הכשרה כחובשים או פרמדיקים ולמנותם כאחראים למתן ואבחון תשובה ראשונית.
- 36.2 יש לוודא הפנייה וקיומה של בדיקה מיידיית ע"י רופא/ה מוסמך/ת ו/או בחדר מיון ו/או במרפאה של קופ"ח רלבנטית קרובה כל תלונה של חניך/ה או פגיעה או התנהגות כמפורט להלן. יש לוודא שבמידה והחניך/ה לא אושפז/ה הוא יגיש טופס 17 לאחר מכן. מומלץ להתייעץ עם מוקד חירום אם לא מדובר באירוע קיצוני ומיידי קודם הפינוי. מצבי חירום המחייבים פינוי הם כל מצב בריאותי קיצוני לפי העיקרון: **אם יש ספק - אז אין ספק.** יש לפנות בהקדם במקרה של חשש ל:
- שבר, מכת חום או קור, התייבשות, אירוע קיצוני (חום גבוה מאד), אובדן הכרה, זעזוע מוח, חתכים הדורשים תפירה או אמצעי איחוי חלופי, כאבים בחזה, קוצר נשימה קיצוני, תגובות אלרגיות קיצוניות כולל לאחר עקיצות, נשיכת בעלי חיים, הכשה, פריקה חריפה של כתף מרפק או ברך, חדירת**

גוף זר לעין שלא יצא, וכל אירוע קיצוני אחר שיש בו ספק.

- 36.3. יש לקבוע נוהל מסודר וכתוב הידוע לכל של פינוי חניך/ה לבדיקה רפואית או לטיפול בחדר מיון/מרפאה במקרי חירום, הכוללת: איש צוות אחראי, סוג הפינוי, (רכב מכינה, רכב פרטי עם החזר, מונית וכדו') ואופן הנסיעה (ליווי ע"י חניך אחר ומקרים שבהם נדרש ליווי איש צוות) - למשל במקרים של חניכי חו"ל והישארות חניך עם המפונה עד הגעת הורים).
37. בכל פינוי לחדר מיון יש חובה להודיע להורים. במקרה של פציעה חמורה או חשש בריאותי חמור מומלץ כי איש צוות ולא רק חניך יישאר עם הפצוע/החולה עד הגעת הורים.
38. חניכים החולים במחלה מדבקת (כולל שפעת וכו') ייסעו לבתיהם. יש לוודא כי הנסיעה ביכולתם ובתיאום עם הוריהם.
39. מומלץ לעבוד באופן מוסדר עם יועץ/ת לענייני נפש (חרדות, דיכאון, הפרעות אכילה, בעיות שונות, בוחן מציאות, פגיעה עצמית) שינחה/תנחה כיצד לפעול בבעיות השונות.

פרק ה': המלצות לנוהל טיפול בחניכים, ולרבות הרחקה מהמכינה

40. תהליך בחינת התאמת חניך/ה למכינה לאחר תחילת השנה, כשעולה חשש של אי התאמה, ייעשה באופן חינוכי ותהליכי ולא משמעותי ומשפטי.
41. התהליך צריך להיות במדרג הכולל שיחות עם איש צוות/מדריך/ר"מ, שיחות עם איש צוות בכיר יותר, שיחות עם ראש/ת המכינה.
42. הצוות עצמו יקיים באופן שוטף דיון התייעצות והדרכה עם יועץ/ת מקצועית (פסיכולוגית, עו"ס) בהתלבטות לגבי חניכים והחלטה לאופן הפעולה הנכון איתם.
43. כאשר מתעורר חשש שאין החניך/ה יכול/ה להמשיך לשהות במכינה עקב אי התאמה שאינה קשורה בבעיות משמעות או הפרת הכללים, יש לשתף את ההורים בדיון מקדים לפני החלטה. לעולם אין לקבל החלטה על הרחקה ללא שניתנה לחניך/ה זכות הטיעון וככלל גם להוריו/ה.
44. במקרים שבהם מתעורר חשש כי חניך/ה אינו/ה יכול/ה לשהות במכינה ללא סיוע נפשי או ללא אבחנה פסיכיאטרית, יש לקרוא להורים ולקיים שיחה מוקדמת משותפת הכוללת את ההתנייה של הטיפול או האבחון הזה, כולל מימונו ע"י המכינה במקרה של היעדר יכולת הורים.
45. במקרה של הרחקה עקב עבירת משמעות/ התנהגות שאיננה מקובלת במכינה, יש לערוך תחקיר אירוע בו כל הצדדים מביעים עמדתם. כשהעובדות ברורות ומתקבלת החלטה - לוודא כי ההרחקה נעשית תוך התייחסות להמשך טיפול במורחק/ת ו/או מיקום המורחק/ת לאחר הרחקה/ה (כאמור יש לשלב ההורים בשלב הטיעונים והסדרת הפתרון הטיפולי למורחק/ת).
46. במקרה של חשש להתנהגות האסורה על פי חוק לרבות פגיעה אלימה או מינית יש ליידע את הנפגעות/ על זכותן/ה ויכולתן/ה (ולסייע לו/ה במידה והוא/ה היא מבקש/ת) להגיש תלונה במשטרה.
47. במקרה של חשש לאובדנות, יש להצמיד מיידית חניך/ה לחניך/ה בסיכון, לזמן בדחיפות ההורים, לוודא כי לוקחים את החניך/ה לבית עד לקבלת חוות דעת והנחיות מפסיכיאטרית נוער וילדים מוסמך/ת לגבי אפשרות המשך החניך/ה במכינה.
48. ככלל, אין להפנות חניך/ה לסייע מקצועי נפשי, ללא שיתוף וידיעת משפחתו/ה. במקרים שנראה כי לא ניתן להתייעץ עם המשפחה חובה לשתף בשיקול הדעת טרם ההחלטה איש מקצוע חיצוני (ראה סעיף 39 לעיל).

49. חלה חובת דיווח לצה"ל על ראש/ת מכינה ביחס לחניכים שהוא/היא צופה להם בעיות בשירות נפשיות ו/או אי התאמה מסיבות או ליחידה בה שובצו, בפרט כאשר יש נטיות אובדניות או רקע קליני.
50. היעדרות ממושכת מהמכינה משבוע ומעלה (בארץ או בחו"ל) מסיבות אישיות שאינן קשורות בבריאות אינה עולה בקנה באחד עם המשך שהות במכינה. היעדרות מעל שבועיים או נוכחות לא סדירה ויומיומית במשך תקופה ארוכה מחייבת יידוע של משרד החינוך כדי להימנע מדיווחים לא מדויקים.
51. ראשי המכינה חייבים להקפיד על דיווח מדויק הכולל רק את מי שהוא תלמיד מן המניין במכינה השווה בה באופן רציף.

פרק ו: בטיחות אישית ושגרה

52. יש לוודא כי אורחים יתנהגו לפי הכללים החלים על המכינאים, חובה ליידע ובמקרה הצורך לקבל אישור לאירוח מהצוות.
53. יש להגדיר מגבלות ברורות ביחס לשכנים ולסביבה, התחשבות ואי הפרעה וכן בנושאי רכוש ומבנים משותפים.
54. יש להגדיר במפורש כללים בין-מגדריים לרבות בעניין לינת זוגות, יחסי אישות והתנהגות בין אישית של בני זוג במכינה.
55. יש לתדרך ולהגדיר כללי בטיחות של תנועה באזורי סיכון אם המכינה ממוקמת שם ובפרט למסגרות עבודה קהילתית בכלל המכינות בעת מגע עם אוכלוסיות מצוקה: זקנים, עובדים זרים, בני מיעוטים, אוכלוסייה בסיכון, ולדרוש דיווח בכל מקרה של אירוע כאמור.
56. באזורי סיכון מומלץ לשקול לצייד החניכים בגז להגנה עצמית ולהעביר להם תדריך שימוש.
57. יש לשקול אם וכיצד לאפשר הישארות במכינה כשכל החניכים בביתם, ולקבוע כללים ברורים ומחייבים למקרה כזה.

פרק ז: בטיחות באש ובחשמל

58. יש להגדיר תדריך בראשית שנה, כללים וחניך/ה אחראי/ת.
59. יש לאסור שימוש בחדרים בתנורי ספירלה, נרות, גזיות, נורות ליבון, מפזרי חום, טוסטרים, מגהצים, וכדו'.
60. יש לאסור עישון בחדרים.

פרק ח: התנהגויות שאינן חלק מהמרחב החינוכי במכינה ואינן נושא לדיון חינוכי

62. מעשים פליליים מכל סוג במכינה ומחוצה לה.
63. מעשי אלימות במכינה ומחוצה לה.
64. הטרדה מינית במכינה ומחוצה לה.
65. שימוש בסמים במכינה ומחוצה לה.
66. שכרות.
67. סיכון עצמי לשם שעשוע או סיכון עצמי של אחרים.
68. הפצה ברשת או בסלולרי של צילומים של משתתפים ופעילויות במכינה ללא הסכמה של המצולמים ושל הצוות כאשר מדובר בצילומים המציגים את המצולמים באופן פוגעני או מבזה.

69. יחסים רומנטיים בין אנשי צוות לחניכים/ות במהלך שנת המכינה.
70. במקרה של תלונה על חניך/ה כמפורט לעיל מצד חניך/ה או איש צוות או מצד צד שלישי, יש לבצע בירור ראשוני, וככל שיש בסיס ראשוני לתלונה וודאי כשמוגשת תלונה ונפתחת חקירת משטרה יש להשעות מיידית את החניך/ה או איש הצוות עד תום החקירה וההמלצות לגבי החניך/ה ו/או אשי הצוות ולפעול בהתאם להן.

71. פרק ח : שונות

72. רכב מכינה- יש לוודא ביטוח מתאים ותדריך לאנשי הצוות על סוגי הרכב השונים ונהיגה בתנאי עייפות קיצוניים.
73. החזקת בעלי חיים תיעשה רק בתיאום ובתנאים סבירים המבטיחים תברואה נאותה לאדם ולבעל החיים ותנאי טיפול סבירים.
74. חניך/ה לא ת/ינהג ברכבו/ה אל ומהמכינה אלא אם יש/ה לפחות 7 שעות בלילה שלפני כן.
75. עישון סיגריות במרחבי המכינה מותר רק בפינות מיועדות לכך.
76. יוזכר כי כל מינוי ו/או החלפה של ראש/ת מכינה או מנהל/ת שלוחה דורש הסכמה מוקדמת של משרדי הביטחון והחינוך